DZIENNIK GAZETA PRAWNA СПЕЦІАЛЬНИЙ ДОДАТОК

Безпечне і легальне працевлаштування в Польщі. На яких умовах?

Ви не розумієте зміст договору? Не підписуйте ■ Ви втратили роботу? Віза надалі дійсна ■ Тримайте закордонний паспорт в руках ■ Не бійтеся шукати допомогу ■ Важливі адреси – там шукайте підтримку

Дві правди і дюжина справ

До українців, які приїжджають у Польщу, ставляться добре, їх зустрічають доброзичливо, а якщо вони працюють, їх цінують за солідність і працьовитість. Так в кінці минулого року оцінив ситуацію співвітчизників Андрій Дещиця, посол України в Польщі. І це правда.

Польські підприємці зазначають кваліфікованість, бажання працювати, відданість роботі і відносно низькі очікування осіб, які приїздять з України. Але правдою є також описана минулого тижня в газеті Dziennik Gazeta Prawna експлуатація працівників польськими підприємцями. Їм іноді погано платять, вони працюють впродовж багатьох годин без додаткової оплати, часом їх розміщують в умовах, які суперечать відчуттю добропорядності і людській гідності. Вони працюють без договору, без страхування. Їм забирають закордонні паспорти і, шляхом різних фінансових покарань, заробітки.

На щастя це маргінес. Але важливий маргінес, незаконний. Адже багато польських підприємців поводиться чесно, працевлаштовує працівників з-за кордону дотримуючись правил і принципів, які випливають з трудового кодексу. На сторожі легальності працевлаштування з польського боку стоїть інспекція праці, а людського трактування інших націй – поліція і прокуратура. Але щоб кожен з вже майже мільйона громадян України, які перебувають і працюють в Польщі почувався в нас добре, гідно і безпечно, цього не достатньо. Також наші гості можуть подбати про своє буття, дотримуючись закону і не погоджуючись на нелегальне працевлаштування. Законодавство захищає перш за все тих, хто його дотримується. Їм ми присвячуємо сьогоднішній випуск «Права на щодень», в якому зібрали найважливішу інформацію про приїзд в Польщу, легальне перебування і працевлаштування. Ми підказуємо, як уникнути проблем і як з ними справитися, якщо вони з'являться. Ми впорядкували дюжину справ.

Справа 1

Візи все ще не відмінили

Щоб в'їхати у Польщу, громадяни України мусять виробити візу. Подорожуючи службово, туристично або з приватним візитом, можна клопотатися про шенґенську візу, яка дозволяє перебувати в Польщі і інших державах Шенґену 90 днів впродовж 6 місяців. Особи, які виїжджають в Польщу з наміром працевлаштування, повинні отримати національну візу, яка дозволяє перебувати і працювати в Польщі шість місяців впродовж року. Таку візу, перед її закінченням, можна пізніше продовжити в Польщі, звернувшись з цим питанням в воєводське управління.

Шенґенська віза коштує зазвичай 35 євро, а якщо заява розглядається в експрес-режимі – 70 євро. Національна віза видається безкоштовно, але немає можливості прискорення процедури, тому заяву треба подати мінімум тиждень перед запланованою подорожжю. Видача візи однак не гарантує в'їзду на територію Республіки Польща, остаточне рішення приймає співробітник Прикордонної служби.

Заяву на візу можна подати в одному з шести консульств, в тому числі при посольстві в Києві або за посередництвом одного з 14 Центрів прийому візових заяв (PPWW). А зареєструватись на чергу можна в інтернеті, скориставшись e-консульством. (www.e-konsulat.gov.pl). Заяви потрібно адресувати до консульського відділу за постійним місцем перебування особи, яка клопочеться про видачу візи, тобто за адресою прописки на постійне перебування або фактичної адреси перебування (визначеної на підставі юридичної адреси місця працевлаштування, ведення підприємницької діяльності або навчання). Список адрес польських центрів та PPWW знаходяться на сторінці польського посольства в Києві (www.kijow.msz.gov.pl/uk/root).

На сайті посольства ми знайдемо також формуляри заяв, які відрізняються для обох видів віз. В кожному випадку бланк потрібно заповнити латинськими літерами (польською, англійською або українською, але з транслітерацією). Фотографія, в загальному, повинна мати розміри 3,5 x 4,5 см, мусить бути чіткою, чистою та контрастною, надрукованою на папері високої якості на білому фоні. Не може бути старшою ніж 6 місяців і повинна дозволити ідентифікувати заявника. Обличчя повинно бути в анфас, з закритими устами, не закрите волоссям, від верхівки голови до верхньої частини плечей. Підготувати потрібно також:

- український закордонний паспорт (дійсний принаймні ще три місяці після закінчення терміну візи, в якому міститься принаймні дві пусті сторінки, призначені для віз) та копію його першої сторінки,
- український внутрішній паспорт (оригінал і ксерокопія). Якщо хтось послуговується документом нового типу, він повинен доставити також додатково оригінал та копію довідки про прописку.
- медичне страхування на суму страхування мінімум 30 тис. євро, дійсне в усіх державах Європейського союзу (оригінал і ксерокопія) видане однією з 106 фірм, поліси яких приймаються в Євросоюзі. Їх перелік знайдемо на сторінці польського посольства та на сторінках консульств. У випадку клопотання про одноразову візу – поліс повинен покривати весь період її дійсності та всі заплановані дні перебування. У випадку клопотання про мультивізу – поліс повинен покривати термін першого в'їзду.

Особи, які виїжджають у Польщу на роботу повинні представити оригінал і копію заяви про намір доручення виконання роботи, зареєстрованої в Управлінні праці в Польщі, за місцем реєстрації фірми, в якій вони хочуть влаштуватися на роботу. Заяву повинен заповнити підприємець, який має намір працевлаштувати громадянина України. Він мусить це зробити на офіційному бланку, який можна отримати в Управлінні праці і вказати дату видачі, підпис і печатку відповідальної особи в Повітовому управлінні праці; назву фірми, яка запрошує, підпис роботодавця. В заяві повинно вказуватися повне ім'я, прізвище, рік народження, серія і номер закордонного паспорта особи, яке запрошують; мета і час тривання візиту (дата, кількість днів і в'їздів). Детальніше на цю тему у справі 2. Потрібно пам'ятати, що ця заява передбачає видачу візи згаданій в документі особі, але не членам її сім'ї. Після отримання національної візи і поселення в Польщі громадяни України можуть самостійно запрошувати близьких у гості, клопочучись про шенґенські візи.

Запрошуючою стороною може бути громадянин Польщі, але також громадянин, який легально проживає на території Польщі

Якщо хтось отримає візу на підставі дозволу на працевлаштування на території РП (див. справа 2), виданого воєводою (потрібен оригінал і копія), він може клопотатися про видачу візи найближчій сім'ї.

Клопочучись про шенґенську візу, крім заяви, закордонного і внутрішнього паспортів, необхідно пред'явити також документи, які підтверджують заняття і доходи, які б доказували існування фінансових зв'язків з Україною (довідка з місця роботи, про отримання пенсії або ренти, студентський квиток і т.д.). Вони повинні також довести, що мають достатньо коштів, щоб покрити витрати на плановану подорож та повернутися до дому. Це може бути гарантія спонсора, запрошення (оригінал і копія), засвідчені в воєводському управлінні, власні кошти, підтверджені довідкою з банку, документ, який підтверджує проживання, забезпечене приймаючою стороною або бронювання готелю, документи, який вказує на мету поїздки. Індивідуальні туристи можуть подавати заяви на візу на підставі підтвердження бронювання готелю. Визнається також e-voucher. При цьому готель в Польщі має бути оплачений принаймні на 50 відсотків (e-voucher на 100 відс.), в іншій шенґенській країні – в 100 відс. Основним документом для відвідуючих родини є оригінал запрошення, підтверджений у воєводському управлінні. Запрошуючою стороною може бути громадянин Польщі, але також громадянин, який легально проживає на території РП і має карту перебування або національну візу. Повний перелік обставин і підтверджуючих їх документів (напр. виїзд з метою відвідування могил, участь в спортивних заходах, бізнес-подорож і багато інших) знаходиться на сторінці польського посольства.

Справа 2

Дозвіл чи заява

Ми згадували, що клопочучись про візу, яка дала б можливість працювати, потрібно мати дозвіл на працевлаштування або заяву роботодавця. В чому різниця?

Зазвичай іноземці, які хочуть працювати в Польщі, повинні отримати дозвіл на працевлаштування. Такий дозвіл видає воєвода, але за умови, що на визначені посади не має бажаючого громадянина Польщі. З цією метою проводиться так званий тест ринку праці. Він полягає, серед іншого, в перегляді осіб, які шукають роботу і зареєстровані в Повітових управліннях праці у воєводстві, а якщо таких не має, оголошується набір. Лише у випадку якщо така діяльність не принесе результату, можна звернутися за дозволом на працевлаштування для конкретного іноземця. Ця процедура триває мінімум півтора місяця.

В дозволі згадується фірма, яка працевлаштовує, а також посада або вид роботи, яка доручається іноземцеві. Отже він може працювати тільки на цій конкретній посаді, а якщо захоче змінити роботодавця, посаду чи галузь, в якій працевлаштований, йому необхідно отримати новий дозвіл. Ці принципи стосуються всіх іноземців. Однак громадяни декількох країн, в тому числі України, привілейовані і можуть (але не мусять) скористатися спрощеною процедурою.

Щоб легально працевлаштувати працівника з України польський роботодавець мусить подати заяву про намір доручення виконання праці іноземцеві. Зразок змісту і правового роз'яснення для фірми, яка подає заяву, можна отримати в повітових управліннях праці, на їх інтернет-сторінках та на сайті Міністерства праці і соціальної політики (www.mpips.gov.pl) . Процедура реєстрації заяви в Повітовому управлінні праці безкоштовна.

Її необхідно зареєструвати в повітовому управлінні праці за місцезнаходженням фірми і цього достатньо. При цьому не вимагається описаний вище тест ринку. Процедура реєстрації заяви триває від одного до декількох днів. На підставі такого документу громадянин України може клопотатися про національну візу і працювати в Польщі впродовж періоду, який не перевищує 6 місяців впродовж чергових 12 місяців (незалежно від кількості фірм, які доручають йому виконання роботи в цей період).

В цій ситуації необхідне укладення договору між роботодавцем і працівником в письмовій формі. Цей обов'язок стосується не тільки трудового договору, але також цивільно-правових договорів, напр. договору підряду або договору про виконання твору (див. справа 4). Відсутність письмового договору є порушенням, за яке загрожує покарання штрафом.

Якщо іноземець, який працює на підставі заяви, захоче змінити

роботодавця, він мусить отримати нову заяву від нової фірми. Допустимий період роботи – 6 місяців впродовж чергових 12 місяців – стосується всіх працевлаштувань в цей період. У випадку зміни роботодавця не потрібно клопотатися про нову візу.

Справа 3

У пошуках роботодавця

Щоб отримати дозвіл на працевлаштування в Польщі, або заяву про потребу працевлаштування іноземця, потрібно знайти роботодавця і зацікавити його власною особою.

Роботу можна шукати через працюючих вже в Польщі родичів і знайомих, можна звернутися безпосередньо до конкретної фірми, а можна скористатися послугами спеціалізованого агентства працевлаштування. Таких є багато в Польщі і в Україні. Проте перш ніж скористаємося їх посередництвом, необхідно перевірити їх надійність.

Всі потрібні дані, які стосуються польського агентства працевлаштування, можна знайти в Державному реєстрі агентства працевлаштування (KRAZ). Воно знаходиться за адресою www.kraz.praca.gov.pl. Вписуючи назву фірми або її адресу, можна перевірити, чи посередник вписаний в реєстр, тобто чи він працює легально. Якщо ні, не слід користуватися його послугами. І найважливіша справа: польські агентства працевлаштування не мають права брати грошей за знаходження роботи. Звичайно це не благодійні організації, але це майбутні роботодавці платять за знаходження їм працівника. Агентство працевлаштування може лише повертати витрати у зв'язку з працевлаштуванням конкретної особи – напр. вартість перекладу документів, які підтверджують кваліфікації чи вартість проїзду зацікавленого у Польщу. Проте дешевше це може виявитися, якщо оплатити так послуги самостійно. Отже якщо агентство вимагає від майбутнього працівника оплату за знаходження роботи, краще одразу відмовитися від його послуг.

Перевіряючи запис в KRAZ, ми перевіримо тільки факт, чи агентство працює легально, проте не дізнаємося, чи воно добросовісне. Завжди варто пошукати оцінки на інтернет-форумах. Гідний довіри посередник не наражатиме свою репутацію, співпрацюючи з ненадійними роботодавцями або такими, які обманюють потенційних працівників. Але потрібно брати також до уваги, що деякі фірми самі заповнюють мережу похвальними коментарями, або навіть платять за послуги фірм, які спеціалізуються в такій діяльності, так званому маркетингу «з уст в уста».

Особа, яка шукає роботу самостійно, напр. переглядаючи пропозиції на численних порталах з оголошеннями (pracuj.pl, jobs.pl, praca.pl і багато інших), повинна також докласти всіх старань, щоб дізнатися максимум інформації про фірму. Трапляється, що за гарною назвою ховаються звичайні шахраї. Найкраще почати з перегляду її сайту (чи існує), адреси (варто скористатися інструментом Google Earth, щоб побачити її місцезнаходження і околиці). Потрібно зателефонувати і перевірити, чи хтось взагалі візьме трубку, та перевірити статус і кондицію фірми (чи вона не банкрут) в Державному судовому реєстрі. (www.krs-online.com.pl). Потім можна заглянути в реєстр REGON – це Офіційний державний реєстр суб'єктів національної економіки, який веде голова Головного статистичного управління. Це, подібно як у випадку агентства, дозволить лише перевірити легальність роботи, а не добросовісність. Черговий крок – збір максимум інформації про майбутнього роботодавця – перегляд форумів і прочитання оцінок, розміщених їх учасниками.

Справа 4

Перш ніж щось підписати

Під час укладення договору з посередником на ринку праці діє одне важливе правило. Не можна підписувати нічого, чого ви не розумієте. Якщо знання польської мови недостатні, щоб на відповідному рівні подбати про власні інтереси, потрібно попросити договір українською мовою. Іншими словами: не підписуйте договорів невідомою мовою, якщо не маєте їх вірогідного перекладу.

Перед підписанням договору потрібно уважно його прочитати і запитати про всі її пункти, які можуть викликати сумніви. Залежно від того, чи роботодавцем буде безпосередньо конкретне підприємство в Польщі, чи агентство працевлаштування, яке направить нас у конкретну фірму (що формально називається делегуванням), договір укладається з різними суб'єктами. Тому перш за все потрібно перевірити, хто виступає в договорі роботодавцем і чи це фірма, про яку ми домовилися з посередником. Це до неї ми пізніше будемо пред'являти можливі претензії.

Користуючись допомогою агентства посередництва працевлаштування слід також з ним укласти договір, навіть якщо вже в Польщі працевлаштовуючим буде безпосередньо тутешній підприємець. Такий документ підтверджує попередньо домовлені умови працевлаштування, в тому числі вид і умови праці, розмір зарплати, робочий час, попередні обов'язки. Варто щоб таке агентство зайнялося також організацією проживання, забезпечило постійну допомогу перекладачів та зобов'язалося асистувати в проходженні процедур, пов'язаних з можливим продовженням візи з дозволом на працевлаштування.

Справа 5

Трудовий договір чи договір підряду

Іноземці в Польщі можуть працювати тільки на підставі договору, укладеного в письмовій формі. Це може бути трудовий договір, а також цивільно-правові договори – підряду, про надання послуг чи виконання твору.

Найвигіднішою для працівника формою працевлаштування є трудовий договір, який називають також трудовими відносинами. У цьому випадку працівника захищають всі положення трудового кодексу, такі ж як і працевлаштованих таким чином поляків. Найважливіші з них стосуються захисту від необґрунтованого звільнення, виплати заробітної плати, робочого часу, роботи в наднормові години, оплати відпочинкових відпусток, медичних звільнень, відповідальності за доручене майно і багатьох інших важливих принципів. Якщо роботодавець його порушує, працівник може шукати допомогу в інспекції праці або вимагати справедливості в суді. Робота в штаті все ж передбачає стягнення, які зменшуватимуть виплату приблизно на одну третю записаної в договорі суми брутто. Роботодавець сплачує за працівника внески на соціальне страхування (пенсійне, ренту, лікарняне, від нещасних випадків), медичне страхування (право на безкоштовну публічну службу охорони здоров'я) та аванси на податок на прибуток. Остаточний розрахунок з податковим управлінням відбувається до кінця квітня наступного року.

Проте отримати роботу в штаті не легко навіть польським працівникам. Роботодавці охоче укладають замість трудових договорів цивільно-правові контракти, які в нас називають сміттєвими. Вони керуються бажанням знизити витрати та відповідальність. Працевлаштовані на підставі цивільно-правового договору не користуються робітничими гарантіями, визначеними в положеннях трудового законодавства, зокрема в трудовому кодексі. Вони не мають права на платну відпочинкову відпустку, лікарняні. Такий договір простіше розірвати, важче добиватися прав в суді. Тому варто знати, що якщо працівник виконує свої завдання в місці, визначеному роботодавцем, у визначеному ним часі, напр. за встановленим графіком, перебуває при цьому під керівництвом начальників, які видають розпорядження щодо способу виконання роботи, то, за польським законодавством, він має бути працевлаштований на підставі трудового договору. Втечу від трудового договору і заміщання його цивільно-правовим переслідує Державна інспекція праці і до неї також можна звернутися, щоб довести, що договір підряду (про надання послуг, про виконання твору) фактично є трудовим договором.

Працівники на підставі договору підряду та договору про надання послуг мають гарантію найнижчої ставки за годину в розмірі 13 злотих брутто (див. справа 6). Платники сплачують також за них, зазвичай, внески і податки. Натомість працівники на підставі договору про виконання твору не мають гарантії заробітків (це договір про результат, за який оплата відбувається після завершення виконання твору), вони не сплачують страхових внесків (якщо не страхуються добровільно, вони не мають навіть права на безкоштовну публічну допомогу служби охорони здоров'я). Роботодавець сплачує за них лише аванс на податок від прибутку.

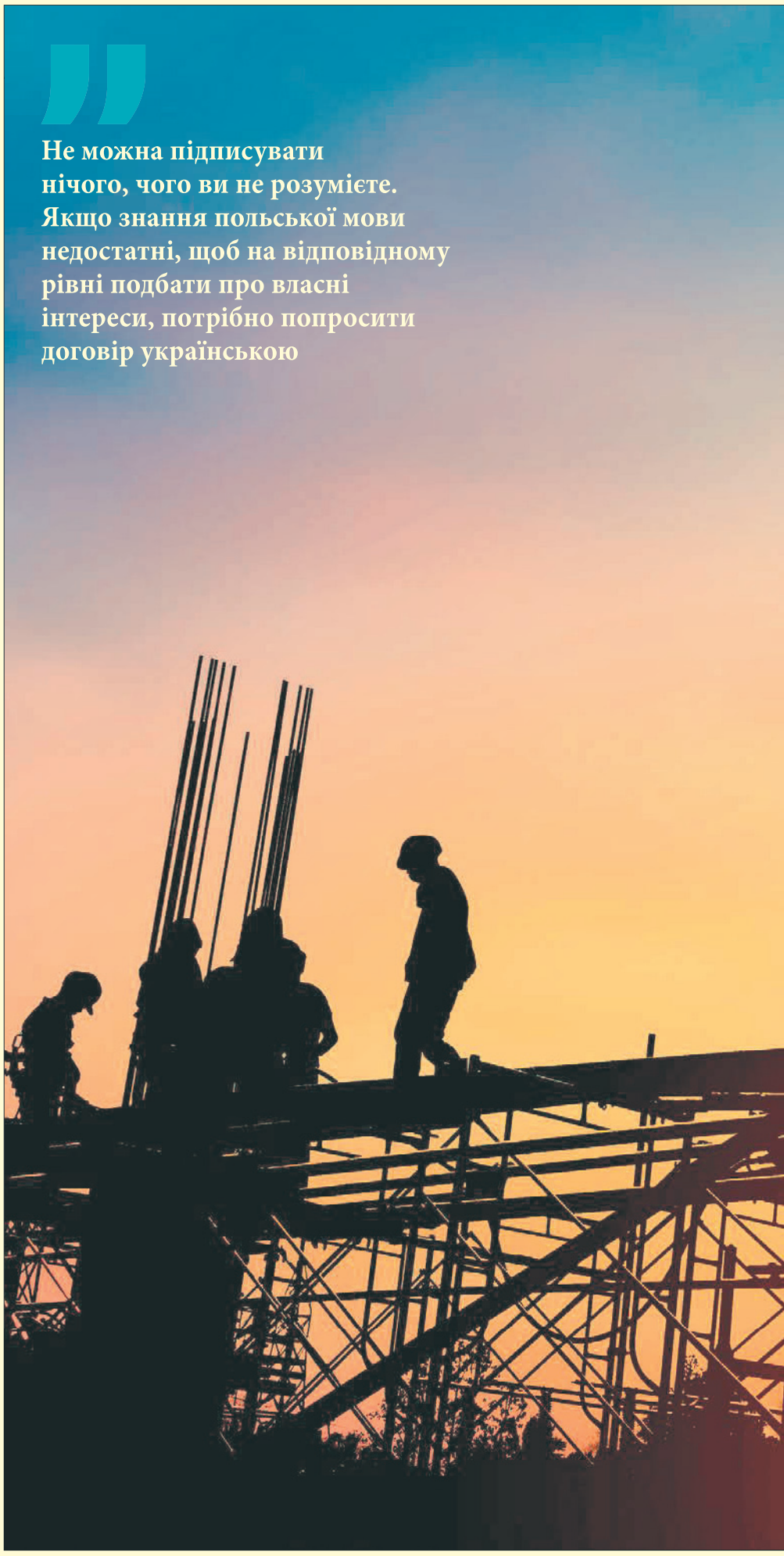

Справа 6

Пам'ятайте про мінімальну зарплату

В Польщі існує інституція мінімальної зарплати. Мінімальна зарплата у випадку працевлаштування на підставі трудового договору цього року становить 2 тис. злотих брутто в місяць. На руки працівник отримає виплату, зменшену на внески на соціальне і медичне страхування та аванс на податок на прибуток від фізичних осіб, після врахування витрат на отримання прибутку (див. справа 5). А це означає, що працівник, який заробляє мінімальну зарплату на руки отримає 1459,48 злотих, або, якщо має підвищені витрати на отримання прибутку, з огляду на доїзди з іншої місцевості – 1464,48 злотих. Натомість роботодавець за працевлаштування однієї особи з такою зарплатою заплатить 2412,20 злотих (а це у зв'язку з додатковими страховими внесками, які оплачує підприємство).

Потрібно при цьому знати, що мінімальна зарплата не стосується тільки базової зарплати, але загальної суми виплати місячної зарплатні. Крім основної зарплатні сюди зараховуються також інші суми та доплати, які виникають з трудового договору. А отже мінімальна зарплата може складатися з:

- базової зарплати (може визначатися як місячна, годинна, акордова ставка або провізійна зарплата),
- доплати до базової зарплати, напр.: за трудовий стаж, за виконання функцій, шкідливі умови праці і т.д.,
- нагороди і статутні премії (які виплачуються як елемент зарплати, а не винагороди),
- винагороди за відпочинкову відпустку,
- зрівняльної доплати, яка виплачується за зниження працеспроможності з приводу нещасного випадку на роботі або професійної хвороби.

Натомість до мінімальної зарплати не зараховуються зокрема:

- винагороди за роботу в наднормовий час,
- винагороди за роботу в нічний час,
- оплати, які виникають з договору підряду чи договору про твір, укладених незалежно від трудового договору,
- допомога під час перебування на лікарняному,
- еквіваленти, напр. за прання одягу або використання на роботі власного одягу,
- гроші, які належаться у зв'язку з відрядженнями,

Отже може трапитися так, що особа, працевлаштована на підставі трудового договору на повну ставку, отримає заробітну плату, сконструйовану таким чином:

- базова винагорода: 1500 злотих,
- доплата за стаж: 200 злотих,
- статутна премія: 300 злотих

Адже всі ці компоненти становитимуть разом 2 тис. злотих.

Якщо в такому випадку в якийсь місяць працівник не виробить свою премію (іноді працівник отримує премію в різних розмірах), роботодавець мусить в такий місяць доповнити його заробітну плату до мінімального рівня (2 тис. злотих).

Найнижча заробітна плата в розмірі 2 тис. злотих стосується осіб, працевлаштованих в повному вимірі робочого часу, тобто на повну ставку. Особи, які працюють на пів ставки можуть отримувати половину цієї суми (1 тис. злотих), особи, працевлаштовані на інші частини ставки, відповідно менше.

Положення, які стосуються мінімальної зарплати, застосовуються до трудових договорів, проте вони не стосуються цивільно-правових договорів. Тут маємо інші регулювання. Цьогорічною новиною у взаєминах між

fot. Shutterstock

ДУМКА

На що розраховувати, а чого боятися з боку інспекції праці

ЯРОСЛАВ ЦІХОНЬ

головний спеціаліст в Департаменті легальності працевлаштування Головного інспекторату праці*

Всі працюючі в Польщі, в тому числі іноземці, мають право подати скаргу на свого роботодавця в Державну інспекцію праці. Такі скарги можуть стосуватися всіх порушень прав працівників, гарантованих в трудовому кодексі, якщо працевлаштовані працюють за трудовим договором, або деяких порушень законодавства, якщо підставою працевлаштування є договір підряду. Отже в першому випадку можна шукати допомоги зокрема, якщо роботодавець не виплачує заробітну плату, платить менше мінімальної зарплатні в Польщі (в 2017 р. це 2 тис. злотих брутто в місяць), не дотримується правил безпеки і гігієни праці, законоположень щодо робочого часу, наднормових годин, відпусток, вихідних, тощо. Працівники на підставі договору підряду, можуть скаржитися до Повітовій інспекції праці, якщо не отримують мінімальну ставку з годину (в 2017 р. це 13 злотих брутто), або якщо їх обов'язки виконують ознаки штатного працевлаштування (якщо вони працюють в місці визначеному роботодавцем, у визначених годинах і під керівництвом вони повинні мати трудовий договір).

На підставі такої скарги інспектори перевірять підприємство, а якщо виявлять порушення, зобов'яжуть усунути їх. Проте є одна важлива справа – скарга до інспекції вимагає підпису ім'ям і прізвищем. Анонімні скарги розглядаються тільки винятково, якщо з їх змісту випливає, що напр. може бути під загрозою життя або здоров'я працівників. Варто знати, що інспектори зобов'язані зберігати в таємниці дані скаржника, хіба, що він надасть згоду на їх розкриття.

А отже іноземці, які працюють легально в Польщі, не мусять побоюватися контакту з інспекцією праці. Все частіше вони користуються своїми правами. В 2015 р. вони подали 268 скарг, які стосувалися 477 проблем, а це вдвічі більше ніж за попередній рік. Ми не маємо ще повних даних за минулий рік, але в 2016 р. скарг на польських роботодавців однозначно було ще більше.

Приводи побоюватися контакту з Державною інспекцією праці можуть мати лише ті, хто перебуває або працює в Польщі нелегально. Якщо їх спіймають, інспектор праці звернеться до суду, щоб покарати осіб, відповідальних за виявлені порушення, а нелегально працюючого іноземця покарає фінансово. Штраф може сягати від 1 тис. до 5 тис. злотих. Крім того, і це може бути ще болючішим для працюючого в Польщі іноземця, інспектори сповістять Прикордонну службу, яка зобов'яже його повернутися у власну країну, тобто покинути територію РП. Це означає депортацію. Незалежно від санкцій, накладених на працівника, за нелегальне працевлаштування іноземців польським роботодавцям загрожує штраф до навіть 10 тис. злотих.

*Ярослав Ціхонь, автор порадника «Працюєш у Польщі? Працюй легально!» опублікованого українською мовою на сторінках Державної інспекції праці (www.pip.gov.pl) під закладкою «інформація для іноземців».

ДУМКА

Як може виглядати перевірка інспекції праці

МАЦЄЙ ДОКУРНО

юрист з канцелярії Sadkowski i Wspólnicy

Інспектори праці уповноважені проводити, без попередження і в будь-який час дня і ночі, перевірку дотримання трудового законодавства, зокрема, стану безпеки і гігієни праці, контроль дотримання законодавства щодо легальності працевлаштування та виплати зарплати в розмірі, який випливає з мінімальної зарплатні і мінімальної ставки за годину. Інспектор праці, під час перевірки, має право вільно входити на територію підприємств, контрольованих об'єктів і приміщень. Він не мусить отримувати жодних дозволів чи перепусток від роботодавця, у якого проводиться перевірка. Він може також провести огляди робочих місць, станків та пристроїв, які знаходяться на підприємстві. Він також має право перевіряти ідентичність осіб, які виконують працю та перебувають на території підприємства, і вимагати заяв щодо легальності працевлаштування. Потрібно однак зазначити, що кожен з працівників може, перед наданням своїх даних, попросити інспектора праці пред'явити службове посвідчення особи. Інспектор праці може також вимагати від роботодавця і працівників письмових та усних пояснень питань, охоплених перевіркою. Має також право викликати і допитувати цих осіб у зв'язку з проведеною перевіркою. Допит працівника може відбутися зі збереженням в таємниці його персональних даних. Крім того інспектор праці має право вимагати пред'явлення документів, які стосуються конструкції підприємства та технічної і технологічної документації, результатів досліджень, експертиз і вимірювань, які стосуються діяльності контрольованого суб'єкта. Може також виконувати необхідні для цілей контролю копії або витяги з документів, а також списки і обрахунки на підставі документів. Під час перевірки інспектор праці може користуватися допомогою експертів і спеціалістів.

роботодавцями і працівниками (тут відповідно до букви закону званими відповідно замовниками і підрядчиками), взаємні зобов'язання яких базуються на про цивільно-правових договорах, зокрема договорі підряду і договорі про надання послуг, є введення мінімальної ставки за годину. Вона становить 13 злотих за годину брутто, тобто 9,46 злотих нетто. Зарплату підрядчиків потрібно також виплачувати принаймні раз в місяці (якщо договір укладено на довший період).

Справа 7

Тримайте закордонний паспорт в руках

Одним зі способів примушення і експлуатації працівників з України є відбирання їм закордонних паспортів. Це форма залякування, зв'язування з роботодавцем, недопускання до відстоювання власних прав, а перш за все – повернення до дому.

Пам'ятайте! Роботодавець не має права забирати нікому документів, затримувати, зберігати закордонних паспортів. Якщо він так робить, його дії нелегальні, навіть якщо він пояснює це безпекою працівника або його документу, або ближче невизначним благом іноземця. Закордонний паспорт є власністю української держави, переданим в користування власному громадянинові.

Однак хоч роботодавець не може затримати оригіналу документу, він може, а навіть зобов'язаний:

- вимагати від іноземця пред'явлення, перед початком роботи, дійсних документів, які уповноважують до перебування на території РП (зокрема закордонного паспорта, візи або карти перебування).
- копіювання і зберігання копії цих документів.

Якщо фірма працевлаштовує іноземця на підставі трудового договору, мусить зберігати копії документів в особових актах працівника, на принципах і впродовж періоду, визначеного законодавством (впродовж всього періоду працевлаштування і ще впродовж 50 років). Якщо укладає з іноземцем цивільно-правовий договір, документи мусять зберігатися впродовж всього періоду виконання ним роботи.

Справа 8

Не дайте гнобитися, шукайте допомогу

В Польщі діє правило рівного трактування під час працевлаштування. Захистом охоплюються кандидати, працівники та колишні працівники незалежно від статі, віку, інвалідності, расу, релігії, національності, політичних переконань, профспілкової приналежності, етнічного походження, віровизнання, сексуальної орієнтації, а також незалежно від працевлаштування на визначений або невизначний період або на повний чи не повний робочий день. Отже заборонено дискримінувати будь-кого, незалежно від обставин. Заборонено також чинити:

- мобінг, тобто переслідувати підлеглого або співпрацівника в місці праці шляхом приниження, висміювання, психічного знущання, постійної критики, заниження самооцінки або ізоляції від співпрацівників,
- сталкінг, тобто турбування, яке полягає в доцільній, наполегливій і довготривалій дії, спрямованій проти даної особи, мета якої полягає в приниженні і дезорганізації її життя і викликанні в неї відчуття загрози або суттєве порушення її приватності,
- а також всі форми фізичного насилля.

Отже якщо:

- ви працюєте довше, ніж це передбачено нормами польського трудового кодексу (робочий час не може перевищувати 8 годин на добу і в середньому 40 годин в середній п'ятиденній робочий тиждень; щотижневий робочий час разом з наднормовими годинами не може перевищувати в середньому 48 годин; працівник в кожну добу має право на мінімум 11 годин безперервного відпочинку),
- умови проживання, організовані роботодавцем, негідні,
- вас б'ють, залякують, та змушують працювати всупереч волі, або виконувати іншу роботу, ніж узгоджена на початку,
- ви працюєте без договору або не розумієте його змісту,
- ви не отримуєте зарплату або вона нижча, ніж домовлена,
- у вас забрали закордонний паспорт,

то навіть якщо ви згодитеся або погоджуєтеся з цим, ваш роботодавець порушує польський закон.

Система працевлаштування іноземців сприяє узалежнюванню їх від роботодавця. Працівник отримує дозвіл на працевлаштування в конкретній фірмі або у конкретної особи і на цій підставі отримує візу.

Якщо він втратить роботу, йому необхідно покинути Польщу впродовж 30 днів, якщо він не знайде нового працевлаштування (див. справа 11). Однак це не причина, щоб погоджуватися на все.

Кожен договір можна розірвати з дотриманням записаного в ньому терміну попередження. А якщо роботодавець не дає цього зробити, потрібно шукати допомогу (див. справу 9 і перелік контактів до різних установ на останній сторінці цього додатку).

Справа 9

А якщо ви стали жертвою торговців людьми

Якщо хтось організував роботу іноземцеві в Польщі (навіть якщо це було агентство працевлаштування), але після приїзду на місце виявилося, що умови значно гірші ніж обіцяно перед приїздом і записано в документах (див. справа 8), то можна припускати, що така людина стала жертвою торгівлі людьми для примусової роботи. За безкоштовною допомогою в такій ситуації можна звернутися в Державний інтервенційно-консультаційний центр для жертв торгівлі людьми (KCIK, www.kcik.pl). Цей центр фінансується з бюджету держави, а наповнюють його громадські організації. Підставу для отримання допомоги становить заява про проблему в поліцію, прикордонну службу, прокуратуру або безпосередньо працівникам KCIK. Проте потрібно розірвати всі контакти з агентством чи роботодавцем і розпочати співпрацю з правоохоронними органами, складаючи повідомлення про скоєння злочину. Це важке рішення, тому передбачається тримісячний період на роздуми. Вже тоді надається захист.

Люди, які наважаться на співпрацю можуть легалізувати своє перебування в Польщі (якщо перебувають нелегально) і отримають також допомогу в формі безпечного проживання, харчування, медичної та психологічної опіки, юридичної допомоги, перекладача, підтримки працівника організації під час контактів з правоохоронними органами і правосуддям. Так буде аж до завершення процесуальної діяльності за участю потерпілого. В цей час можна працювати або користуватися соціальною допомогою.

Ті, хто не хоче співпрацювати з правоохоронними органами, можуть також звернутися за допомогою до KCIK, але тоді неможливе узаконення перебування в Польщі, робота чи соціальна допомога.

Справа 10

А якщо ви втрачаєте роботу

Втрата роботи не однозначна з втратою права на перебування в Польщі і анулюванням візи. Особа, яка працює на підставі дозволу, мусить все ж повідомити про це відповідного за місцем колишньої роботи воєводу впродовж 15 робочих днів, відраховуючи від дня втрати заняття. Якщо це зробить, його дозвіл буде дійсний впродовж 30 днів від дати втрати роботи. За цей час особа може шукати нове працевлаштування. Проте, якщо особа не виконає цього обов'язку, воєвода відмінить (скасує) дозвіл на проживання і визначить термін виїзду з Польщі. Якщо іноземець не дотримається цього наказу, його перебування на території Польщі буде нелегальним. Рішення воєводи можна оскаржити у голови Управління з питань іноземців (UdsC). До моменту розгляду апеляції перебування легальне: можна в цей час шукати роботу і працювати.

Шукати нове працевлаштування без перешкод і без необхідності повторного клопотання про візу можуть особи, які прибули на підставі заяви про бажанням працевлаштування іноземця. Потрібно однак пам'ятати, що на цій підставі можна бути працевлаштованим лише 6 місяців впродовж року.

Втрата роботи не впливає на право на перебування в Польщі осіб, які мають дозволи на постійне проживання, дозволи на проживання довгострокового резидента Європейського союзу чи чоловік/дружина польського громадянина.

Справа 11

Що робити, щоб залишитися на довше

Українці, передусім спеціалісти, зацікавлені роботою в перспективі декількох років, повинні старатися отримати дозвіл на працевлаштування. Для них передбачені спеціальні процедури. Постійна робота – це шлях до отримання права на перебування, та, зрештою, навіть громадянства.

Проте як залишитися на роботі після закінчення 6-місячного періоду на підставі спрощеної процедури, тобто заяви роботодавця? Є дві можливості.

Менш складним є подача заяви про дозвіл на тимчасове проживання і працевлаштування на підставі закону про іноземців (ст. 114 і 126). Можна таким чином отримати право залишитися і працювати в Польщі протягом трьох років з можливістю продовження. Процедура триває принаймні місяць і коштує 440 злотих гербового внеску і 50 злотих за видачу карти перебування (ці витрати повинен оплатити потенційний роботодавець).

Складніше справа виглядає у випадку видачі дозволу на працевлаштування на підставі закону про промоцію працевлаштування і інституції ринку праці (ст. 87 абз. 1). Ця процедура пов'язана з так званим тестом ринку праці, описаним в справі 2, а отже трудомістка і обтяжена ризиком, що знайдеться польський працівник. Оплата за розгляд заяви становить 100 злотих, а оплачує її потенційний роботодавець.

У обох цих справах потрібно. в порозумінні з роботодавцем, звернутися у відділ з питань іноземців Воєводського управління у воєводстві, в якому іноземець працевлаштований. Це потрібно зробити ще до закінчення терміну дії дотеперішнього документу, який уповноважує до перебування, найпізніше останнього дня. Під час подачі документів (повний список знаходиться серед іншого на сторінці Управління з питань іноземців, www.udsc.gov.pl, а також на сторінках воєводських управлінь) у ваш закордонний паспорт поставлять штамп. З таким штампом можна залишитися в Польщі і працювати до часу розгляду справи.

Справа 12

Часом потрібно повернутися до дому

У випадку відмови в дозволі на тимчасове проживання і працевлаштування, відмови в дозволі на працевлаштування, чи анулювання дозволу іноземець мусить покинути територію Польщі впродовж 30 днів від дати узаконення рішення. Якщо він скористається правом на оскарження рішення воєводи, місячний термін розпочнеться від доставки іноземцеві остаточного рішення у цій справі, хіба що він має право перебувати на території Польщі на іншій підставі (напр. має шенґенську візу).

АДРЕСИ І ТЕЛЕФОНИ

ВАЖЛИВІ НОМЕРИ ТЕЛЕФОНІВ В ПОЛЬЩІ (БЕЗКОШТОВНІ)

- загальний номер екстреної допомоги – 112
- поліція – 997
- пожежна служба – 998
- швидка допомога – 999
- муніципальна поліція (екстрений номер у всій країні) – 986
- прикордонна служба – інтервенційний номер 800 422 322

ДИПЛОМАТИЧНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА

Посольство Республіки Польща в Україні
вул. Ярославів Вал 12, 01901 Київ
+38 044 230 07 00
kijow.amb.sekretariat@msz.gov.pl
www.kijow.msz.gov.pl

На сторінці посольства знаходяться адреси всіх консульств на території України та Пунктів прийняття візових заяв включно з їх територіальними юрисдикціями та годинами прийому.

Посольство України в Республіці Польща
al. Szucha 7, 00-580 Варшава
+48 22 621 39 79
emb_pl@mfa.gov.ua
www.poland.mfa.gov.ua

На сторінці посольства знаходяться адреси всіх консульств на території Польщі включно з їх територіальними юрисдикціями та годинами прийому. Тут знаходиться також придатний порадник українською мовою: Безпечна робота в Польщі. Довідник для іноземців на польському ринку праці.

ДЕРЖАВНІ УСТАНОВИ В ПОЛЬЩІ

Головний відділок Прикордонної служби
Al. Niepodległości 100
02-514 Варшава
+48 22 500 40 00
Правління з питань іноземців Головного відділку Прикордонної служби
+48 22 500 42 37
zcu.kg@strazgraniczna.pl
www.strazgraniczna.pl

На сторінці знаходиться цікавий документ під назвою «Умови перебування іноземців в РП» (а також російською: «Условия пребывания иностранцев в Польше»).

Управління з питань іноземців
ul. Koszykowa 16, 00-564 Варшава
Телефонна інформація щодо легалізації перебування в робочі дні (крім середи) з 10.00 до 15.00, тел. 22 601 75 14
e-mail: legalizacjapobytu@udsc.gov.pl
udsc.gov.pl

На цьому сайті знайдемо контакти до осіб і установ, які надають безкоштовну правову допомогу та інформацію про принципи роботи в Польщі (в тому числі російською і англійською).

Державна інспекція праці
Головний інспектор з питань праці
ul. Barska 28/30, 02-315 Варшава
+48 22 391 82 15
kancelaria@gip.pip.gov.pl
www.pip.gov.pl

На сайті знаходяться адреси, години прийому та номери телефонів, за якими можна отримати безкоштовні правові поради усіх місцевих відділів Повітових інспекцій праці відповідно до воєводств.

ВІДДІЛИ З ПИТАНЬ ІНОЗЕМЦІВ ТА ВІДДІЛИ ГРОМАДЯНСЬКИХ СПРАВ І ІНОЗЕМЦІВ У ВОЄВОДСЬКИХ УПРАВЛІННЯХ (СЮДИ СЛІД ЗВЕРНУТИСЯ ДЛЯ ПРОДОВЖЕННЯ ПРАВА НА ПЕРЕБУВАННЯ)

Нижньосілезьке воєводство
pl. Powstańców Warszawy 1
50-951 Вроцлав
+48 71 340 66 55
www.duw.pl

Куявсько-Поморське воєводство
ul. Jagiellońska 3
85-950 Бидгощ
+48 52 349 72 40
www.bydgoszcz.uw.gov.pl

Люблінське воєводство
ul. Spokojna 4
20-914 Люблін
+48 81 742 44 26
www.lublin.uw.gov.pl

Любуське воєводство
ul. Kazimierza Jagiellończyka 8
66-400 Гожув-Великопольський
+48 95 711 57 09
www.lubuskie.uw.gov.pl

Лодзинське воєводство
ul. Piotrkowska 103
90-425 Лодзь
+48 42 664 17 04
www.lodz.uw.gov.pl

Малопольське воєводство
ul. Przy Rondzie 6
31-547 Краків
+48 12 422 31 05
www.malopolska.uw.gov.pl

Мазовецьке воєводство
ul. Długa 5
00-263 Варшава
+48 22 695 65 75
www.mazowieckie.pl

Опольське воєводство
ul. Piastowska 14
45-082 Ополе
+48 77 452 45 02
www.opole.uw.gov.pl

Підкарпатське воєводство
ul. Grunwaldzka 15
35-959 Жешув
+48 17 867 19 15
www.rzeszow.uw.gov.pl

Підляське воєводство
ul. Mickiewicza 3
15-213 Білосток
+48 85 743 93 80
www.bialystok.uw.gov.pl

Поморське воєводство
ul. Okopowa 21/27
80-810 Гданськ
+48 58 307 74 27
www.gdansk.uw.gov.pl

Сілезьке воєводство
ul. Jagiellońska 25
40-032 Катовіце
+48 32 207 73 28
www.katowice.uw.gov.pl

Свентокшиське воєводство
al. IX Wieków Kielc 3
25-516 Кельце
+48 41 342 12 37
www.kielce.uw.gov.pl

Вармінсько-Мазурське воєводство
al. Marszałka Piłsudskiego 7/9
10-575 Ольштин
+48 89 523 23 62
www.uw.olsztyn.pl

Великопольське воєводство
pl. Wolności 17
61-739 Познань
+48 61 854 17 21
www.poznan.uw.gov.pl

Західнопоморське воєводство
ul. Wały Chrobrego 4
70-502 Щецін
+48 91 430 34 00
www.szczecin.uw.gov.pl

ВАЖЛИВІ РЕЄСТРИ (ТУТ МОЖНА ПЕРЕВІРИТИ, ЧИ ФІРМА ПРАЦЮЄ ЛЕГАЛЬНО)

Державний реєстр агентства працевлаштування (KRAZ).
www.kraz.praca.gov.pl
http://stor.praca.gov.pl

Державний судовий реєстр (тут можна перевірити, чи фірма працює легально)
www.krs-online.com.pl

Інтернет-база Regon
https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ НАДАЮТЬ БЕЗКОШТОВНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ ІНОЗЕМЦЯМ:

Державний інтервенційно-консультаційний центр для жертв торгівлі людьми (KCIK)
+48 22 628 01 20
www.kcik.pl

Міжнародна міграційна організація (IOM)
+48 22 538 91 03
poland.iom.int

Товариство правового втручання
+48 22 629 56 91
www.interwencjaprawna.pl

Гельсінський фонд з прав людини
+48 22 556 44 66
www.hfhr.org.pl

Польська гуманітарна акція
+ 48 22 828 88 82
www.pah.org.pl

Фундація «Зцілення»
+48 22 828 04 50
www.ocalenie.org.pl

Центр правової допомоги ім. Галіни Нєць
+48 12 633 72 23
www.pomocprawna.org

Каритас Польща
Центр допомоги мігрантам і біженцям
+48 22 334 85 22
www.caritas.pl

Фундація «Ітака» – Центр пошуку людей, які пропали безвісті
цілодобова лінія підтримки
+48 801 247 070 (моб.)
+48 22 654 70 70
www.zaginieni.pl

Польський червоний хрест
+48 22 326 12 86
www.pck.org.pl

Фундація «La Strada» проти торгівлі людьми і невільництва
тел. довіри +48 22 628 99 99 (з понеділка до четверга з 9.00 до 19.00 та в п'ятницю з 9.00 до 14.00; у середу з 14.00 до 19.00 чергування російською мовою)
www.strada.org.pl

Фонд розвитку «Крім кордонів»
+48 22 403 78 72
www.frog.org.pl

ЦІКАВИЙ САЙТ:

www.migrant.pl
Інтернет-сайт містить багато цікавої інформації для іноземців, список установ і організацій, які надають допомогу іноземцям та інформаційних ліній, які надають інформаційну підтримку іноземцям в Польщі, які не є громадянами країн Європейського союзу:
*у Польщі: +48 22 490 20 44 – з понеділка до п'ятниці з 9.00 до 17.00 (GTM +1), оплата за з'єднання відповідно до прейскуранта оператора;
*в Україні: 0 800 505 501 або 527 – з понеділка до п'ятниці з 10.00 до 17.00 (GTM +2), безкоштовно зі стаціонарних номерів в Україні.

АВТОР: АННА ОХРЕМЯК, **ПЕРЕКЛАДАЧ:** ІРИНА КИРИЧЕНКО